

Kertomusluonnoksesta annetut lausunnot

Rakennepoliittisten päätösten tietoperusta (13/2015) 237/54/2014

Sosiaali- ja terveysministeriö, 10.8.2015
Valtiovarainministeriö, 12.8.2015
Opetus- ja kulttuuriministeriö, 13.8.2015

10.08.2015

Valtiontalouden tarkastusvirasto
Rakennepoliittisten päätösten tietoperusta
PL 1119
00101 Helsinki

Viite: lausuntopyyntö 237/54/2014

LAUSUNTO VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTON LUONNOKSESTA RAKENNEPOLIITTISTEN PÄÄTÖSTEN TIETOPERUSTASTA

Valtiontalouden tarkastusvirasto on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä 18.6.2015 lausuntoa luonnoksesta rakennepoliittisten päätösten tietoperustasta. Sosiaali- ja terveysministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Tarkastuksessa pyrittiin vastaamaan siihen, ovatko rakennepoliittisen ohjelman valmistelun ja päätöksenteon perustana olevat tiedot oikeita ja riittäviä.

Rakennepoliittisesta ohjelmasta (Rapo)

Tarkastuskertomusluonnoksessa todetaan, että

- Rakennepoliittinen ohjelma oli laaja ja sisälsi paljon toimenpiteitä usealta eri hallinnonalalta.
- Toimenpiteet olivat keskenään eri mitallisia, eikä ohjelmassa perusteltu ja kuvattu sitä, miten kokonaistavoite on jaettu ohjelman toimia koskeviksi tavoitteiksi eikä sitä, miten toimien tavoitesummat, -ajat tai -prosenttiyksiköt on laskettu.
- Osin oli myös epäselvää, oliko kyseessä yhden vuoden säästösumma vai useampivuotinen kumulatiivinen säästö.
- Rakennepoliittisen ohjelman valmistelua koskevista asiakirjoista ei käynyt ilmi, miten esitys ohjelmaksi oli koottu ja millä perusteilla tehtiin valinnat valmisteluryhmän esityksistä lopullisiksi toimenpiteiksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että Rapon jatkovalmistelussa ministeriön hallinnonalan tavoitesummien muodostumisesta ei ollut mahdollista selvittää, miten ne oli muodostettu. Tarkastuskertomusluonnos toteaa, että ohjelmaan sitoutumisessa on ollut puutteita ja että kaikkia ohjelman toimia ei ole toteutettu. Tämä voi ainakin osin selittyä valmisteluprosessin vaikutuksilla.

Kuten tarkastuskertomusluonnos esittää, kestävyysvajeeseen vaikuttavat tulojen ja menojen erotus (julkisen talouden rakenteellinen alijäämä) ja väestön ikääntymisestä aiheutuvat palveluetuuksien kustannusnousu ja verotulojen lasku. Tarkastuskertomusluonnos toteaa:

- On tärkeää erottaa toisistaan kertaluonteiset lyhyen aikavälin budjettileikkaukset ja todelliset rakennepoliittiset toimet, joiden vaikutukset näkyvät myöhemmin. Pitkällä aikavälillä kyse on siten rakennemuutoksista ja lyhyellä aikavälillä säästöistä.
- Ohjelmassa on arvioitu ohjelmatason vaikutuksia, mutta ei toimenpiteiden toteutumiseen liittyviä riskejä. Vaikutusarvio muodostuu lähinnä tavoitteista ja tavoitearvoista, joilla kestävyysvajetta pyritään kuromaan umpeen. Useilla ohjelmaan liittyvillä hankkeilla on toteutuessaan merkittäviä vaikutuksia yhteiskuntaan. Tällaisia vaikutuksia ei valmisteluaineistossa ole systemaattisesti ja selkeästi kuvattu.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että joskus pitemmän aikavälin rakennemuutosten aikaansaaminen edellyttää myös lisäkustannuksia lyhyellä aikavälillä. Lyhyen aikavälin budjettivaikutusten ja pitkän aikavälin vaikutusten monimutkaisten yhteyksien sanallinen kuvaus olisi tärkeää, vaikka taloudellisten yhteisvaikutusten täsmällinen arvioiminen eri ajanjaksoilla olisikin mahdotonta. Tärkeää olisi myös arvioida toimien toteutumiseen liittyviä taloudellisia ja yhteiskunnallisia riskejä ja eri toimien yhteisvaikutuksia erityisesti haavoittuviin väestöryhmiin. Tämä on erityisen tärkeää sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla.

Tarkastuskertomusluonnos sisältää myös pohdintoja vastaavien ohjelmien tietoperustan ja muun valmistelun parantamiseksi (muun muassa kansliapäällikökokouksen roolin vahvistaminen, OHRA-hankkeen ehdotukset, hallituksen vuosittain päivitettävä toimintasuunnitelma ja erillinen julkisen talouden suunnitelma). Nämä esitetään tarkastuskertomusluonnoksessa (nimettömien, mahdollisesti yksittäisten) haastateltavien toteamuksina. Sosiaali- ja terveysministe-

riö toteaa, että tällainen esitystapa tuntuu sisältävän kehittämissuhteita ilman, että niitä tarkastuskertomuksessa arvioidaan tai niihin otetaan kantaa.

Kansliapäällikkö

Päivi Sillanaukee

Osastopäällikkö,

Raimo Ikonen

Valtiontalouden tarkastusvirasto

Valtiontalouden tarkastusvirasto lausuntopyyntö 18.6.2015, Dnro 237/54/2014

Lausuntopyyntö tarkastuskertomusluonnoksesta Rakennepoliittisten päätösten tietoperusta

Valtiontalouden tarkastusvirasto on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa yllä mainitussa asiassa. Valtiovarainministeriö toteaa, että tarkastuskertomuksen havainnot ovat pääosin oikeita ja kehittämissuhteet tulevaisuutta ajatellen kannatettavia. Valtiovarainministeriö haluaa kuitenkin kiinnittää Valtiontalouden tarkastusviraston huomiota seuraaviin seikkoihin.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tehnyt luonnoksen rakennepoliittisten päätösten tietoperustasta. Kannanotossaan tarkastusvirasto suosittaa:

1. Päätöksenteon valmistelun pysyvä organisointi, aikataulu ja vastuut tulee selvittää, sopia ja dokumentoida.
2. Päätöksiä valmisteltaessa tulee huomioida valtion ohjausjärjestelmän kehittäminen - hankkeen (OHRA) ehdotukset koskien valmistelun organisointia ja tietoperustan laadun varmistamista.
3. Päätöksenteossa tulee selkeästi pystyä erottamaan budjettileikkausten ja kestävyysvaikutusten välinen ero.
4. Olisi pyrittävä selvittämään, löytyykö julkisen talouden kokonaisuuden ohjaukselle, nykyistä kokonaisvaltaisempia ja joustavampia menettelyitä asianmukaiseen valtakunnan-

tasoiseen valmisteluun ja päätöksentekoon. Tätä työtä on jo käynnistetty julkisen talouden suunnitelman laadinnan yhteydessä.

Lisäksi Valtiontalouden tarkastusvirasto toteaa, että rakennepoliittisen ohjelman valmistelu toteutettiin hyvin lyhyessä ajassa ja tietopohja ei kaikissa arvioinneissa ollut riittävää.

Tavoitteet ja toimet

Tarkastuskertomuksessa nostetaan esiin yksittäisten toimien yhteys ohjelman kokonaistavoitteeseen. Asetelma, jossa tavoitteet asetetaan kokonaistaloudellisista lähtökohdista (*top-down*) mutta kokonaisuus muodostuu yksittäisistä toimista (*bottom-up*), on vaikea lähtökohta arvioida kokonaisuuden ja sen osien yhteensopivuutta.

Rakennepoliittisen ohjelman tavoite oli kestävyysvajeen umpeen kurominen. Tavoitteen mitaluokka määräytyi valtiovarainministeriön kestävyysvaje-arvion perusteella syksyllä 2013. Kestävyysvaje-arvio perustuu kokonaistaloudelliseen ennusteeseen, väestöennusteeseen ja arvioon väestörakenteen muutoksen vaikutuksista talouden kasvuun ja julkisen talouden menoihin pitkällä aikavälillä. Ohjelman osa-alueet määräytyivät puolestaan talouden kasvun edellytysten ja julkisen taloudenpidon keskeisistä tekijöistä. Kokonaistavoite jaettiin osaluokkoiksi alataavoitteiksi tarkoituksenmukaisuusharkinnan perusteella niin, että alataavoitteet täyttivät kokonaistavoitteen. Alataavoitteiden avulla pyrittiin ohjaamaan toimien valmistelua. Toimien valmistelusta vastasivat sektoriministeriöt. Usein saman kokonaisuuden alle sijoitettavia toimia valmisteli usea ministeriö.

Tällaisessa asetelmassa oli selvää, että ohjelman yksittäisten toimien yhteys ohjelman kokonaistavoitteeseen jäi löyhäksi etenkin, kun arvioita yksittäisten toimien taloudellisista vaikutuksista ei ollut olemassa etukäteen. On helppo yhtyä tarkastuskertomuksessa esiin nousevaan tarpeeseen systematisoida ja yhdenmukaistaa toimien taloudellisten vaikutusten arviointia.

Ohjelman valmistelun organisointi, aikataulu ja vastuut

Tarkastuskertomuksen kuvaus antaa varsin hyvän kuvan rakennepoliittisen ohjelman taustoista sekä valmistelun alkuvaiheista ja organisoinnista.

Valtiovarainministeri Jutta Urpilainen antoi 5.8.2013 valtiosihteeri kansliapäällikkönä Martti Hetemäelle toimeksiannon valmistella hallituksen käyttöön ehdotus rakennepoliittiseksi ohjelmaksi. Ehdotuksen työsti vskp Hetemäen johtama valmisteluryhmä. Hallitus päätti ohjelmasta budjettiriihen yhteydessä 29.8.2013. Päätöksessä ohjelman jatkovalmistelu osoitettiin sektoriministeriöille ja valmistelun koordinointi vskp Hetemäen johtamalle johtoryhmälle. Johtoryhmän tehtävä oli organisoida valmistelu niin, että hallitus voi päättää ohjelman toimeenpanosta ryhmän ehdotuksen pohjalta 29.11.2013, seurata valmistelun etenemistä, arvioida, missä määrin sektoriministeriöiden esittämät toimet edesauttaisivat alataavoitteiden saavuttamista, ja esittää tarpeelliseksi katsomansa täydentävät toimet ja toimet toimeenpanon vahvistamiseksi niin, että ohjelma voisi toteutua hallituksen elokuussa 2013 päättämällä tavalla. Johtoryhmä tiedotti valmistelun etenemisestä talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle ja sai ministerivaliokunnalta valmistelua ohjaavaa palautetta.

Tarkastuskertomuksessa kritisoidaan ohjelman valmistelun organisoinnista erillään muista vakiintuneista prosesseista ja peräänkuulutetaan valmistelun kytkemistä olemassa oleviin prosesseihin, kuten valtiontalouden määrärahakehysprosessiin. Jo hyvin varhaisessa vaiheessa syksyllä 2013 talouspoliittinen ministerivaliokunta puolsi johtoryhmän suositusta kytkeä ohjelmaan liittyvien hallituksen esitysten valmistelu ja toimeenpano osaksi normaalia valtion-

talouden budjetointi- ja määrärahakehysmenettelyä. Tämä vahvistettiin hallituksen päätöksessä ohjelman toimeenpanosta 29.11.2013., minkä jälkeen tarve ohjelman käynnistys- ja valmisteluvaihetta varten luodulle erilliselle organisoinnille väistyi. Hallituksen päätöksessä rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta osana julkisen talouden suunnitelmaa 25.3.2014 täsmennettiin vielä, että ohjelman toimeenpanon eteneminen käydään läpi ja varmistetaan tulevissa ministeriöiden ja valtiovarainministeriön kahdenvälisissä budjettineuvotteluissa. Ohjelman toimeenpanon kytkeminen osaksi budjetointi- ja määrärahakehysmenettelyjä korosti luonnollisesti valtiovarainministeriön roolia ohjelman toimeenpanon varmistamisessa.

Jatkossa rakennepoliittisen ohjelman tyyppisten uudistuskokonaisuuksien valmistelu ja toimeenpano kytkeytyvät luontevasti osaksi hallituksen Julkisen talouden suunnitelmaa, kuten myös tarkastuskertomuksessa todetaan.

OHRA ja valmistelun organisointi

Tarkastuskertomuksessa viitataan valtion ohjausjärjestelmän kehittämishankkeen (OHRA) ehdotuksiin rakennepoliittisen ohjelman kaltaisten päätöksentekokokonaisuuksien valmistelussa.

Rakennepoliittisen ohjelma valmisteltiin ennen OHRA-hanketta. Hankkeen ehdotukset ovat arvokkaita, mutta niitä ei luonnollisesti ollut käytettävissä, kun päätettiin rakennepoliittisen ohjelmasta ja kuinka sen toimeenpano organisoidaan. Käytännössä OHRA-hanke ammensi rakennepoliittisen ohjelman valmistelun kokemuksista.

Budjettileikkaukset ja kestävyysvaje

Tarkastuskertomuksessa todetaan, että päätöksentekijälle olisi tärkeää pystyä erottamaan toimien vaikutus toisaalta budjettiin (tai laajemmin julkisiin tuloihin ja menoihin) ja toisaalta kestävyYTEEN.

Julkisen talouden kestävyysarvio perustuu arvioon siitä, miten julkisen talouden rahoitusasema ja velka kehittyvät keskipitkällä aikavälillä, kun taloudessa vallitseva suhdannevaihe tasoituu ja talouden tuotanto palaa talouden tarjontatekijöiden määrittämälle potentiaaliselle tasolle, ja arvioon siitä, miten väestörakenteen muutos vaikuttaa talouden tarjontatekijöihin ja julkiseen talouteen pitkällä aikavälillä. Tällaisessa arviointiasetelmassa kaikki toimet, jotka kohentavat julkisen talouden rahoitusasemaa keskipitkällä aikavälillä, pienentävät julkisen talouden kestävyysvajetta. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi julkisten menojen leikkaaminen tai verotuksen kiristäminen. Perusteita leikata julkisia menoja voi olla useita. Perusteet voivat syntyä myös rakennepoliittisista tavoitteista. Esimerkiksi sääntelyn ja hallinnollisen taakan vähentäminen edesauttaa talouden kasvua ja luo mahdollisuuden karsia julkisia toimintoja ja säästää julkisia menoja. Siksi rakennepolitiikan toteuttamisen myötä syntyvien säästöjen ja talouden nopeamman kasvun kautta syntyvien suotuisten kerrannaisvaikutusten erottaminen on osittain keinotekoisia. Molemmat pienentävät kestävyysvajetta ja molempien tavoittelemisen on luonteva osa rakennepolitiikkaa.

Päätöksenteon tietopohjan laatu

Tarkastuskertomuksen suositusten mukaan päätösten tulisi perustua mahdollisimman hyvään tietoon toimenpiteiden vaikutuksesta kestävyYTEEN ja muista vaikutuksista yhteiskuntaan laajemmin. Tämä on luonnollisesti totta ja ehdoton tavoite kaikelle päätöksenteon valmistelulle. Tavoite on kuitenkin hyvin vaikea saavuttaa. Kaikista kansalaisten tai yritysten toimista ei

kerätä systemaattisesti tilastotietoa, jonka varaan vaikutusten kattava arvioiminen olisi mahdollista rakentaa. On myös olemassa toimia, joiden arvioimiseen ei ole välineitä.

Tarkastuskertomuksessa viitataan oikein Talouspolitiikan strategia 2013 -dokumentin rooliin rakennepoliittisen ohjelman sytykkeenä. Yhteys kyseisen julkaisun ja rakennepoliittisen ohjelman välillä ei kuitenkaan ole suora ja kattava. Strategiajulkaisussa läpi käytyä kartoitusta työllisyyteen vaikuttavista toimista ja arvioita toimien vaikutuksista käytettiin hyväksi rakennepoliittisessa ohjelmassa, mutta strategiajulkaisu sisälsi myös lukuisia toimia ja arvioita, joita ei sisällytetty rakennepoliittiseen ohjelmaan. Strategiajulkaisussa arvioitiin yksittäisten toimien työllisyysvaikutuksia, kun taas rakennepoliittisen ohjelman työllisyystavoitteet asetettiin kokonaistaloudellisista lähtökohdista. Siksi tarkastuskertomuksessa esitetty laskelma, jossa haarukoidaan puolen rakennepoliittiseen ohjelmaan sisältyvistä toimista kumpuavan strategiajulkaisusta, on harhaanjohtava. Talouspolitiikan strategia 2013 -dokumentti ei käsitellyt eläkkeitä ja julkisen sektorin tuottavuutta. Eläkkeiden osalta valmistelua teki Jukka Pekkarisen johtama eläketyöryhmä, jonka tuloksena on julkaistu seuraava raportti:

Eläketurvakeskus (2013): Suomen eläkejärjestelmän sopeutuminen eliniän pidentämiseen - Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmän raportti
http://www.etk.fi/fi/gateway/PTARGS_0_2712_459_440_3034_43/http%3B/content.etk.fi%3B7087/publishedcontent/publish/etkfi/fi/julkaisut/tutkimusjulkaisu/erillisjulkaisut/suomen_elakejarjestelman_sopeutuminen_elinian_kasvuun_7.pdf

Julkisen sektorin tuottavuutta puolestaan käsiteltiin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamista pohtivissa työryhmissä.

Kestävyysvajevaikutusten laskentaan mainitaan sosiaali- ja terveysministeriön SOME-malli. On syytä todeta, että SOME-mallilla on arvioitu työllisyys- ja tuottavuusmuutoksen vaikutusta kestävyysvajeeseen. Toimien vaikutusta työllisyys- ja tuottavuusmuutokseen on puolestaan arvioitu tilastojen ja tutkimusten pohjalta. Silloin kun näin on pystytty valtiovarainministeriön laskelmissa tekemään, tekniikka ja laskelmat on dokumentoitu ja julkistettu valtioneuvoston kanslian ylläpitämällä rakennepoliittisen ohjelman kotisivulla.

Hallinnonalojen rooli toimien valmistelussa

Tarkastusraportissa huomautetaan, että kaikkia hallinnonaloja ei huomioitu tasapuolisesta rakennepoliittisen ohjelman valmistelussa. Ohjelman tavoite oli kestävyysvajeen umpeen kurominen ja silloin osalla hallinnonaloista on suurempi merkitys kyseisen tavoitteen kannalta. Painoarvoltaan suurimpia hallinnonaloja olivat hallinnonalan kautta ohjautuvien määrärahojen määrän ja hallinnonalan taloutta ohjaavan roolin perusteella STM, OKM, TEM ja YM. Valtiovarainministeriö toteutti tässäkin yhteydessä valtioneuvoston työnjaon mukaista tehtäväänsä valmistella talouspolitiikkaa ja oli tästä syystä tiiviisti mukana kaikkien toimien valmistelussa yhdessä valmisteluvastuullisten sektoriministeriöiden kanssa. Lisäksi valtiosihteeri kansliapäällikkönä Martti Hetemäen johtama johtoryhmä hyödynsi valtiovarainministeriön asiantuntijoita työssään.

Tarkastusraportissa huomautetaan, että valmistelun olisi syytä olla ollut linjaavampi, vähemmän yksityiskohtiin menevä. Kyseiseen huomioon ei esitetä perusteluja. Toisaalta voi väittää, että rakennepoliittinen ohjelma ei onnistunut tavoitteissaan siksi, että ylätasoinen linjauksia ei onnistuttu kääntämään riittävästi tarkemmiksi toimenpidetavoitteiksi. Siksi sekä yleisten linjojen esittäminen että toimenpiteiden määrittely tulisi toteuttaa toinen toisiaan täydentäen.

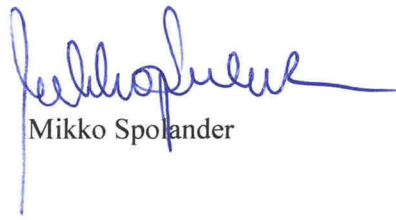
Nykyisen suunnitelman mukaan Valtioneuvoston kansliaan perustettava arviointiyksikkö (lautakunta) pääsääntöisesti arvioi sektoriministeriöiden tuottamia vaikutusarviointeja. Yksikön ydintehtävänä ei ole auttaa ministeriöitä tekemään vaikutusarvioita.

Osastopäällikkö,
ylivohtaja

Markus Sovala

Finanssineuvos

Mikko Spolander

Tiedoksi VM/BO

13.08.2015

Valtiontalouden tarkastusvirasto
PL 1119
00101 HELSINKI

Viite VTV:n kirje Dnro 237/54/2014

Asia **OKM Lausunto Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomusluonnos rakennepoliittisten päätösten tietoperustasta**

Valtiontalouden tarkastusvirasto on lähettänyt opetus- ja kulttuuriministeriölle rakennepoliittisten päätösten tietoperustaa koskevan lausuntopyynnön. Opetus- ja kulttuuriministeriö lausuu asiasta seuraavan.

Taloudelliset laskelmat ja arvioinnit

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että ohjelman kokonaistavoite oli selkeä. Valtiovarainministeriön kestävyysvaje-arvio ja ohjelman kestävyysvajetta koskevat taulukkomuotoiset tavoitearviot antoivat kehyksen ohjelman toimeenpanon toteuttamiselle. Kuten tarkastusvirasto toteaa, haasteellista oli, että ohjelman valmistelussa yksittäisten toimien yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja vaikutusta kestävyysvajeen pienenemiseen on ollut käytännössä vaikea osoittaa. Eri hallinnonalat pyrkivät lainsäädännön valmistelussa arvioimaan ja tekemään laskelmia aikataulujen puitteissa ja käytössä olevien tietojen pohjalta. Kattavia tietoja ei kuitenkaan ollut kaikilta osin saatavissa.

Olennaista on jatkossa kehittää avoimeen tietoon perustuvaa tietopohjaa päätöksenteon tueksi. Tämä koskee myös kuntien tiedonkeruita. Perustietovarannoista ja niiden rajapinnoista tulee kehittää sellaisia, että ne tukevat erilaisia tietotarpeita ja mahdollistavat kattavien laskelmien ja arvioiden tekemisen sekä edistävät yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arvioimista. Tietovarantojen sisältämää tietoa pitää pystyä hyödyntämään poliittisen ja virkamiesvalmistelun kaikissa vaiheissa. Tiedot tulee olla hyödynnettävissä asioiden valmisteluvaiheessa jo ennen kuin poliittisia päätöksiä toimenpiteistä on tehty. Perustietovarastoihin sisältyvän tietopohjan lisäksi tutkimuksilla ja selvityksillä voidaan tuottaa hyödyllistä tietoa päätöksenteon tueksi.

Rakennepoliittisen ohjelman prosessin toteuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että rakennepoliittisen ohjelman tyyppisessä toimintatavassa ja prosessissa on edelleen kehitettävää. Yhteiskuntapoliittisen tilanteen niin vaatiessa on vastaisuudessaakin perusteltua suunnata hallituksen toimintaa vastaavalla tavalla uudelleen. Vastaavissa ohjelmissa tulee huolehtia

erityisesti siitä että ohjelman prosessi, aikataulut ja vastuut ovat selkeät ja sisällölliselle valmistelulle, laskelmille, analyyseille sekä ohjelman toimeenpanolle jää riittävästi aikaa. Tällä voidaan varmistaa, että ohjelma voidaan toteuttaa hallitusti ja yhteiskunnallisille vaikuttavuutta voidaan realistisemmin arvioida.

Ministeriön näkemyksen mukaan julkisen talouden suunnitelma ja strategisen toiminnan kokonaisvaltainen tarkastelu antavat jatkossa mahdollisuuden joustavaan, hallituksen strategista toimintaa tukevaan tarkasteluun.

Suosituks

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää valtiontalouden tarkastusviraston suosituksia kannatettavina.

Muuta

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso tässä yhteydessä tarpeelliseksi nostaa lausunnossaan esille muita tarkastusraportin yksityiskohtiin liittyviä huomioita.

Kansliapäällikkö

Anita Lehikoinen

Neuvotteleva virkamies

Iiris Patosalmi

Tiedoksi

Erityisavustaja Kristiina Kokko

Erityisavustaja Matias Marttinen

Opetus- ja kulttuuriministeriön osastot ja toimintayksiköt